

Výzkumná zpráva Kongresu

Reforma vzdělávání

KLÁRA JENČOVÁ

1. Úvod

Kvalitní vzdělávací systém patří k základům demokracie vyspělých států. Stejně jako každé společenské odvětví je třeba ho pravidelně reformovat a aktualizovat. Je tomu skutečně tak? Není, minimálně ne zatím v dostatečné míře. Práce prvně představí samotný systém, následně se zaměří na vývoj aplikovaných reforem a jejich dopadem na samotný systém a na připravený Národní technologický plán pro vzdělávání 2021. V poslední části pak budou v zkratce představeny některé z dlouhé řady současných problémů amerického školství. Jelikož se do oblasti reformy školství promítá řada finančních, etických, politických nebo morálních témat (jejichž komplexní představení je nad rámec a rozsah samotné výzkumné zprávy), tahle práce se zaměří zejména na stručné uvedení do problematiky, jako i poukázání na možné body, kterým se kongresmani a kongresmanky můžou věnovat.

Když se podíváme na samotné vzdělávání, literatura jej definuje jako proces uvědomělého, cílevědomého zprostředkování, aktivního utváření a osvojování soustavy vědeckých, technických vědomostí, intelektuálních a praktických dovedností a lidských zkušeností, utváření morálních rysů a osobitých zájmů. Je součástí socializace, jelikož působí na člověka nebo skupinu za účelem utváření osobnosti, individualizace společenského vědomí. Prakticky lze proces vzdělávání vymezit jakožto činnost lektora a vzdělávání se jakožto činnost účastníka vzdělávacího procesu. Vzdělávání je přitom společensky zabezpečovaná diferencovaná činnost vzdělávacích institucí – škol všech stupňů a zaměření včetně institucí vzdělávání dospělých.

2. Vzdělávací systém USA

Veřejné školství je ve Spojených státech amerických dostupné pro všechny. Vzhledem k tomu, že se jedná o federativní republiku, vzdělávací systémy se mohou lišit stát od státu, i když často pouze minimálně. Neexistují ale jednotné školní osnovy pro celou zemi. Ačkoli je veřejné školství bezplatné, existuje v USA mnoho soukromých škol, a to i pro nejmenší děti. Mnoho z nich přitom provozují církevní instituce. Školné v takových institucích může běžně dosahovat i několik desítek tisíc dolarů. To ostatně platí i pro vysoké školy, kde se školné může vyšplhat až na 50 000 USD.

Věk povinné školní docházky se v jednotlivých amerických státech různí, takže se liší nejen její začátek a konec, ale také délka studia (viz níže). V každém případě platí, že se může značně odlišovat i úroveň a kvalita jednotlivých škol. Některé jsou totiž v tzv. dobrých obvodech (bývají spíše na předměstí), zatímco jiné stojí ve špatných obvodech (především v centrech měst). Zde mohou být u vchodu namontovány detektory kovu a neobvyklá není ani přítomnost školního policisty.

3. Stupně vzdělávacího systému

Povinná školní docházka trvá 11 až 13 let (liší se dle státu). Základní školství je navíc rozděleno hned do tří stupňů. Na jeho konci se ovšem stejně jako v ČR může student rozhodnout, zda se vydá cestou dalšího vzdělání, a to buď na vysoké škole nebo na vyšší odborné škole.

3.1. Day care centre

Mateřská dovolená, tak jak ji známe u nás, není v USA úplně běžná, takže nejmenší děti (už od 9. týdne) tráví čas v centrech denní péče. Ačkoli se to může zdát praktické, děti v prvním roce života potřebují co největší kontakt s matkou. Jde tedy o poměrně problematické řešení.

3.2. Pre-Kindergarden

Obdoba české mateřské školy, kterou děti běžně absolvují ve 4 až 5 letech. Následně mohou do šesti let navštěvovat také kindergarden neboli „přípravku“, která už působí v rámci 1. stupně základní školy. Kromě toho existují i rozličné nepovinné programy, jichž se mohou předškoláci účastnit.

3.3. Elementary school

Jak už jsme zmínili, součástí základní školy je přípravka, kterou běžně navštěvují děti staré 5 až 6 let. Povinná školní docházka v USA začíná věkem šesti let, kdy nejmladší školáci nastupují do 1. ročníku základní školy (věk nástupu se ovšem může opět lišit stát od státu). Tento stupeň trvá většinou pět ročníků, takže obvykle končí v 11 letech.

3.4. Junior high school/Middle school

Doslovný překlad slovního spojení „middle school“ sice zní „střední škola“, nicméně se jedná o 2. stupeň základní školy, který děti navštěvují ve věku 11 až 14 let. Ve skutečnosti ale opět mohou existovat odlišnosti, protože zatímco middle school většinou začíná šestou třídou, junior high school bývá až od sedmé třídy.

3.5. High school/Secondary education

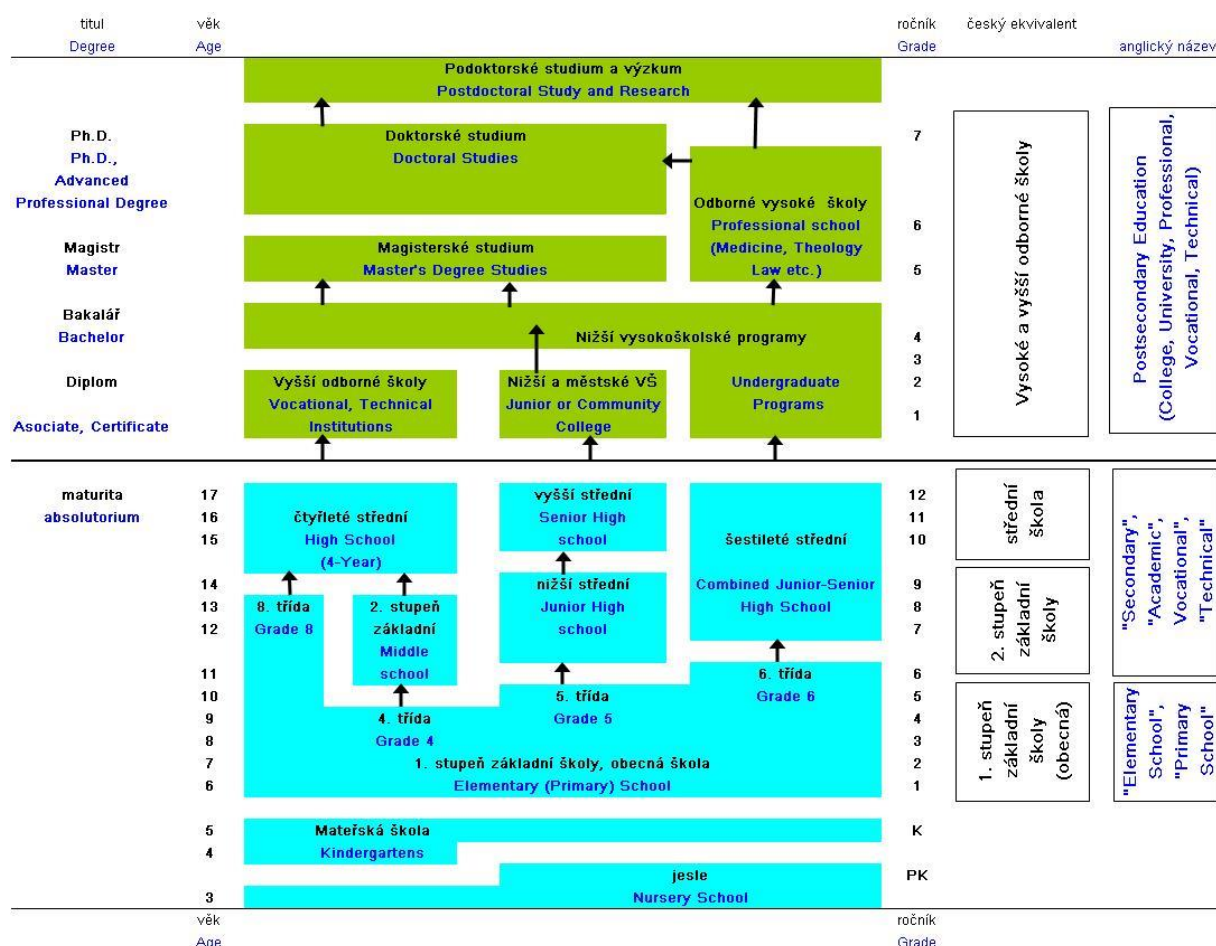
Ačkoli lze „high school“ přeložit do češtiny jako „vysoká škola“, ve skutečnosti se jedná o 3. stupeň základní školy, který už částečně odpovídá českému střednímu školství. Proto obvykle končí ve věku 18 let, a to většinou 12. třídou.

3.6. Post-secondary education/Undregraduate

Od 18 let lze ve Spojených státech amerických navštěvovat i další typy škol spadající pod vyšší a pomaturitní školství. Jedná se o vyšší odborné školy, jejichž trvání je různě dlouhé a absolvent získá titul associate degree, stejně jako z vysoké školy. Základním titulem z VŠ je bachelor's degree, což je ekvivalent českého bakalářského titulu.

3.7. Graduate education

Úspěšní absolventi tohoto typu vzdělávání získají pokročilé akademické tituly, tedy magisterské (master's degree) a doktorské tituly (doctorate). Aby mohli studenti toto studium zahájit, musí mít předchozí vysokoškolský titul, tedy titul bakalář. Jde o nejvyšší formu vzdělání v USA – tzv. graduate studies, zatímco studia post-secondary education se nazývají undergraduate studies.

4. Provedené reformy

4.1. Reforma testování

V roce 2002 se americká vláda rozhodla reformovat školství. President Bush podepsal klíčový zákon No Child Left Behind (Žádné dítě nesmí zůstat pozadu), který nařizuje povinné plošné testování všech žáků státních škol. Každý rok na jaře všichni žáci 3.–8. tříd tráví týden vyplňováním testů z matematiky a z angličtiny. Původním účelem školské reformy bylo standardizovanou formou porovnávat školy a hlavně sledovat úroveň nabytých vědomostí žáků s cílem najít slabé a silné stránky každého žáka a výuku mu individuálně přizpůsobit, případně identifikovat děti, které potřebují speciální péči. Obecně bylo cílem vytvořit příjemné vzdělávací klima, ve kterém žádné dítě nezůstane pozadu. Z původně dobře míněné pomůcky se stal pouhý nástroj finančních sankcí, nástroj k potrestání učitelů i škol. Školy, jejichž žáci v testech skórují

podprůměrně nebo se viditelně nezlepšují, jsou trestány, dostávají méně dotací, případně jsou zavřeny a učitelé jsou propouštěni. Za testový neúspěch žáků jsou školy potrestány snížením státních dotací a školy jsou nuceny přejít na úsporný vzdělávací režim, tedy eliminovat výuku „nedůležitých“ předmětů a omezit vzdělání jen na to, co je předmětem testování. Co se netestuje, na to nejsou peníze. Školám nezbyvá než rušit výuku neakademických předmětů, např. všechny výchovy (tělesná, hudební, výtvarná) a výuku cizích jazyků, protože na vzdělávací nadstandard nemají finance. Vzhledem k tomu, že standardizované testy měří převážně výsledky žáků v matematice a ve čtení, a vědomosti žáků se nezkoumají, výuka akademických předmětů se ve školách zanedbává. Učivo netestovaných předmětů je zředěné, protože z hlediska státem stanovených kritérií k posouzení úspěšného vzdělání nejsou vědomosti a faktické znalosti důležité.

4.2. Kvalitní předškolní výchova

Obamova administrativa investovala 1 miliardu dolarů do předškolního vzdělávání pro každé dítě a více než polovina států dramaticky posílila své vlastní investice do předčasného učení. Prostřednictvím programu Obama Administration Race to the Top - Early Learning Challenge bude 5,2 milionu dětí z rodin s nízkými příjmy ve 20 státech těžit z vysoce kvalitních a bezproblémových státních systémů předškolního vzdělávání, které propojují vzdělávání, zdraví, výživu a podporu rodiny. Kromě toho 18 států buduje nebo zdokonaluje svou infrastrukturu, aby poskytovalo vysoce kvalitní předškolní zařízení a rozšiřovalo programy v komunitách s vysokou potřebou prostřednictvím grantů na předškolní rozvoj. Tyto státy budou sloužit jako model pro rozšíření předškolního vzdělávání na všechny čtyřleté děti z rodin s nízkými a středními příjmy.

4.3. Vyšší standardy

Jedním z cílů reformy bylo zavedení tzv. vyšších standardů, teda nároků na to, co by měli žáci znát. Plán předpokládal, že zavedením standardů budou žáci, učitelé i rodiče vědět, co je cílem vzdělávání a když od studentů bude vyžadováno více, budou se i více rozvíjet. Zároveň měli standardy vést k vytvoření koherentního systému vzdělávání učitelů, instruktážních materiálů nebo testů. Dnes má více než 24 milionů studentů přístup k vyšším standardům, než tomu bylo před několika lety. To zahrnuje přibližně 4 miliony černých studentů, 3,5 milionu hispánských studentů, 2,8 milionu studentů se zdravotním postižením a 1,5 milionu studentů angličtiny.

4.4. Reforma přípravy učitelů

4.4.1. Výjimeční učitelé v každé třídě

Každý student potřebuje a zaslouží si dobrého učitele, ale výzkumy ukazují, že menšina studentů s nízkými příjmy má menší pravděpodobnost, že budou mít efektivní učitele než jejich movitější vrstevníci. Ministerstvo školství zahájilo řadu snah o podporu skvělých učitelů a výuky:

4.4.2. Nové předpisy

Ty posílí přípravu učitelů, přičemž budou vycházet z inovací, které se již v celé zemi odehrávají tím, že budou vyžadovat, aby státy určily, jak se učitelům, které vzdělávají, v této oblasti daří. Tato nová pravidla pomohou zajistit, aby přípravné programy pro učitele dělaly to nejdůležitější - připravily učitele na skvělou práci při výuce dětí od prvního dne, kdy vstoupí do učebny.

Společnost Teach to Lead, kterou společně řídí Národní rada pro profesionální výukové standardy, usiluje o prosazování výsledků studentů rozšiřováním příležitostí pro vedení učitelů - zejména těch, které učitelům umožňují zůstat v povolání, které mají rádi.

4.5. Dostupnost vysokého školství

Investice do podpory studentů, kteří pokračují na vysokou školu, mnohem jednodušší bezplatná aplikace pro federální studentskou pomoc (FAFSA) a lepší nástroje pro nakupování na vysoké škole také posouvají Ameriku blíže k cíli opětovného vedení světa v dokončování vysoké školy. Vysoká škola je i nadále nejlepší investicí do své budoucnosti. Američané se čtyřletým vysokoškolským vzděláním vydělali v roce 2013 v průměru o 98 procent více za hodinu než lidé bez vysokoškolského vzdělání. Hodnota roku 2008 byla 89%. OECD odhaduje, že návratnost investic pro vysokoškolské vzdělání je 10 až 15 procent, tj. vyšší než u většiny finančních investic. Jak je patrné, vysoké školství patří mezi dlouhodobé investice, která se Spojeným státům několikrát vrátí.

5. Národní plán technologií pro vzdělávání do roku 2021

Americké ministerstvo školství se zavázalo využívat sílu technologie k přehodnocení vzdělávání a přístupu k učení studentů novými způsoby. Na podporu tohoto cíle Úřad vzdělávacích technologií pracuje na aktualizaci a rozšíření vize představené v NETP 2017, aby zajistil její relevantnost a užitečnost na základě politiky, financování a sociálních kontextů, v nichž se digitální učení nyní vyskytuje. Síť 2021 NETP bude zahrnovat nový vývoj v oblasti vzdělávacích technologií a bude sdílet vizi, jak mohou školy a okresy po celé zemi nadále používat technologii ke zlepšení spravedlnosti a příležitostí pro všechny studenty. Rovněž se bude zabývat potřebami infrastruktury, aby se vize stala realitou.

5.1. O národním vzdělávacím technologickém plánu

Národní vzdělávací technologický plán je stěžejním dokumentem politiky vzdělávací technologie pro USA. Plán vyjadřuje vizi spravedlnosti, aktivního využívání a vedení ve spolupráci, aby bylo možné všude a všude učit. I když uznává pokračující potřebu zajistit větší rovnost v přístupu k samotné technologii, plán jde dále a vyzve všechny zúčastněné v americkém vzdělávání, aby zajistili rovnost v přístupu k transformačním studijním zkušenostem umožněným technologií. Principy a příklady uvedené v tomto dokumentu jsou v souladu s aktivitami na podporu efektivního využívání technologií

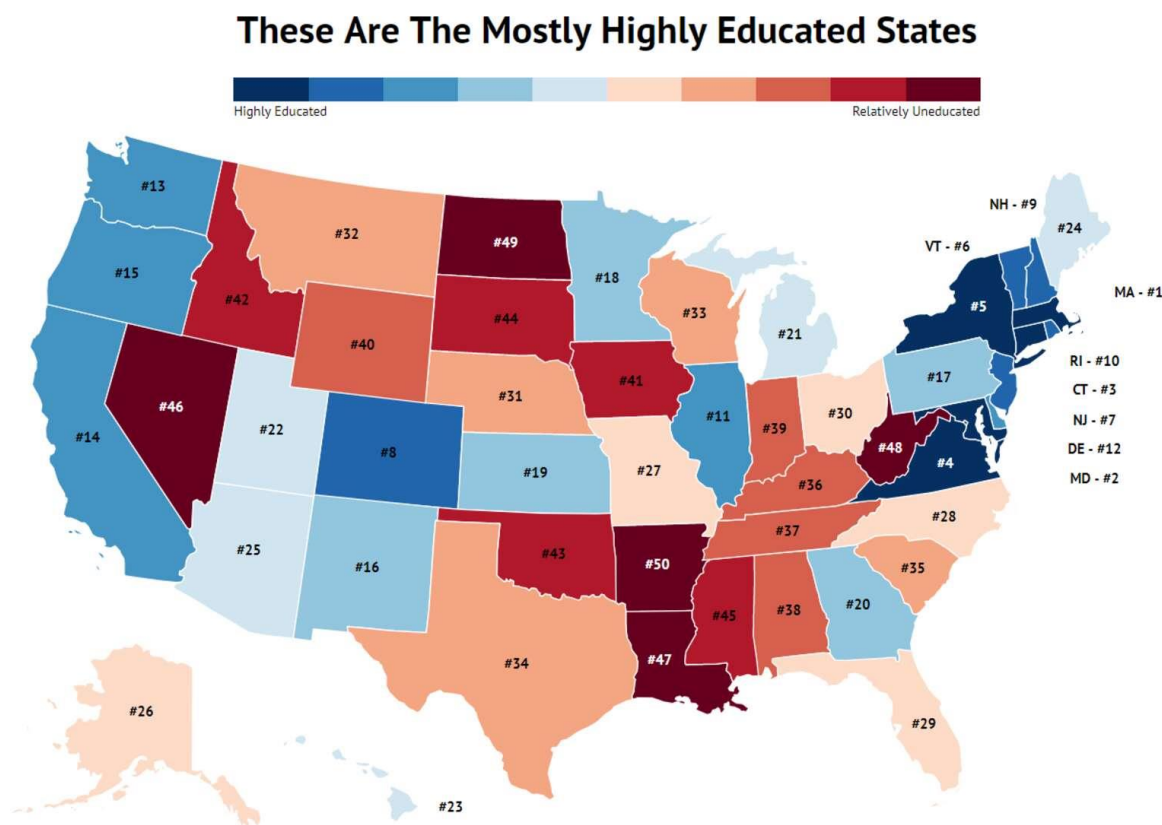
(příkladem hlava IV část a) každého zákona o úspěchu studentů schváleného Kongresem v prosinci 2015.

Jeho celé znění najdete na <https://tech.ed.gov/files/2017/01/NETP17.pdf>

6. Problémy amerického vzdělávání

Americký vzdělávací systém se potýká s řadou problémů. Jako v každé krajině se často zmiňují zastaralé vzdělávací postupy, nedostatečné platy učitelů, absentující rekvalifikace učitelů nebo obecně podfinancované školství. Mezi víc “americké” problémy patří problematika šikany (podle statistik mezi 6. a 12. třídou zažilo šikanu 20 % žáků), nebo přílišné zaměření na testy a s tím spojené zaměření na výsledek bez ohledu na reálnou hodnotu pro výuku. Dále se zmiňuje i dopad na samotné učitele, kteří kvůli tlaku na výsledky v testech nemohou přicházet s inovativními a flexibilními postupy ve výuce. Kromě objektivních problémů s testováním přichází i víc “politický” problém. Podle kritiků zavedení standardů vedlo k průniku federálního ministerstva do výuky jednotlivých států.

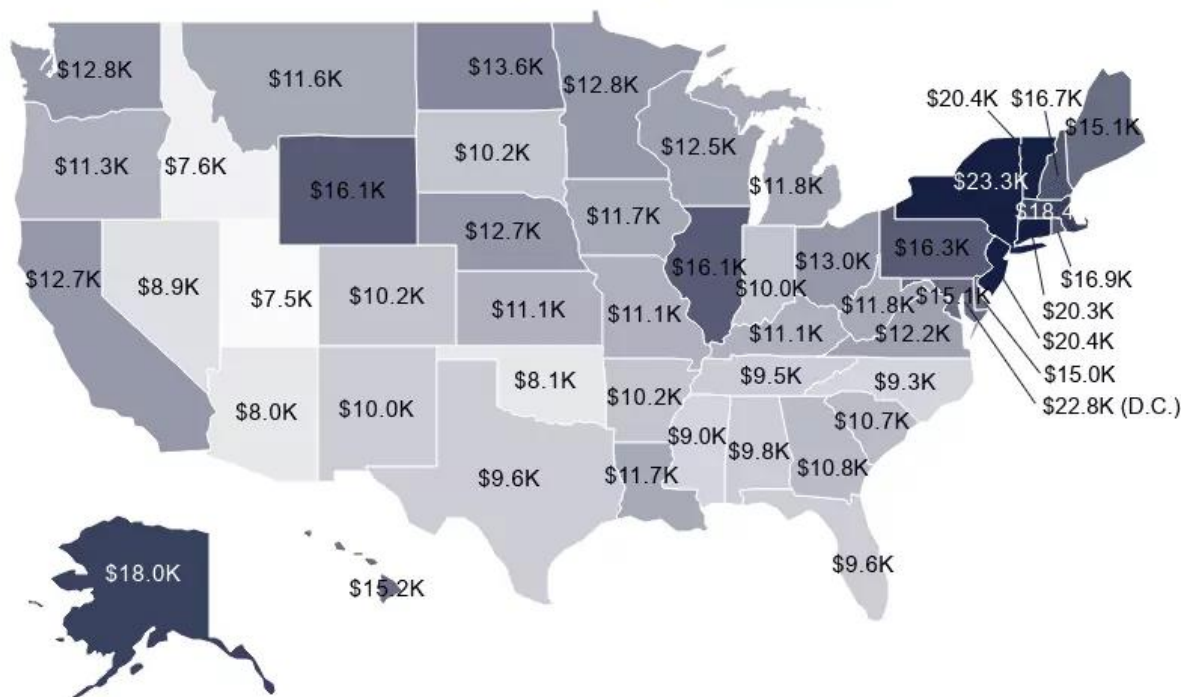
Samostatné kompetence jednotlivých států vedou k výrazním rozdílům v množství financování, kvalitě vzdělávání a ve výsledcích i k celkové vzdělanosti obyvatelstva. Při pohledu na vzdělanost podle státu je patrná dominance východního pobřeží, zejména Massachusetts, Maryland a Connecticut, na opačném konci jsou Arizona, Louisiana a Severní Dakota.

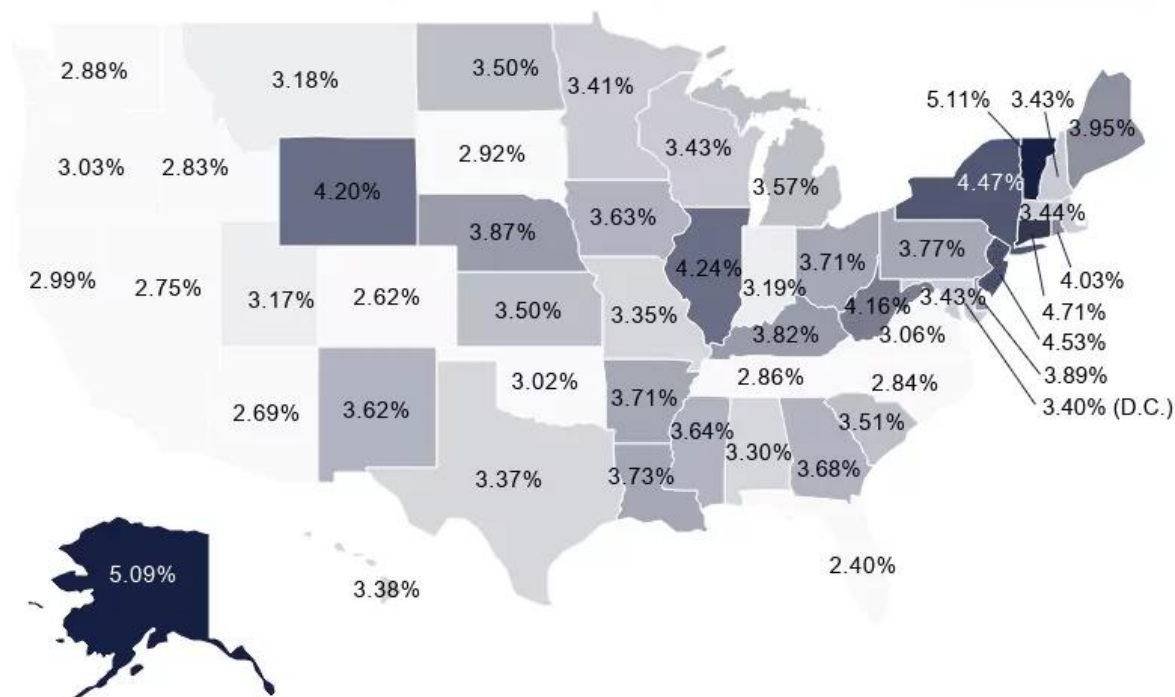
Podobný trend je možné zachytit i v přepočtu výdajů na studenta v rámci tzv. K12, tedy financování prvních 12 tříd vzdělávání (obvykle mezi 5. a 18. rokem). Podle údajů za

rok 2020 je americký průměr na žáka 12624 dolarů, což řadí Spojené státy na páté místo mezi krajinami OECD. Problémem je, že Spojené státy jsou v procentu výdajů v poměru k HDP až na 12. místě OECD a nesplňují ani požadavek UNESCO na 15% podíl veřejných výdajů na školství. Další statistiky, jako i situaci v jednotlivých státech je možné nalézt na stránkách educationdata.org

Public K-12 Spending Per Student

Public K-12 Spending as a Percentage of State Taxpayer Income

S financemi je spojená i přeplněnost tříd. Jelikož jsou americké (veřejné) školy financovány podle počtu žáků, dochází k zvyšování počtu žáků v jednotlivých třídách. To má samozřejmě dopad na kvalitu samotné výuky. Situaci nenahrává ani zavírání škol z ekonomických důvodů. Zavírání škol je problémem nejen kvůli koncentraci většího počtu žáků do menšího počtu škol, ale i kvůli přístupu jednotlivých skupin obyvatelstva k vzdělání. Když se například zavře škola v chudé oblasti, omezí se už tak omezená dostupnost vzdělání pro místní.

Mezi méně podstatné, ale navzdory tomu poměrně diskutovaná témata patří i otázka domácích úkolů. Hlavními odpůrci přitom nejsou samotní studenti, jako spíše rodiče. Podle těch domácí úkoly zatěžují zejména je. Některé školy (například v Utahu nebo na Floridě) již domácí úkoly zakázaly. Argumentovaly výzkumy, podle kterých domácí úkoly nevedou ke zlepšení vzdělávání, jenom k většímu stresu studentů. Podle odpůrců zrušení domácích úkolů vede k odstranění možnosti, jak si žáci ověří své vědomosti.

6.1. Postoje stran

Obě strany se v zásadě shodují v nutnosti kvalitního vzdělávání. Liší se ale v způsobech, jak toho docílit. I když obě strany prosazují podporu učitelů, každá se zaměřuje na jiné aspekty. Demokraté se snaží o zvýšení platů a benefitů pedagogů s cílem zvýšit zájem a udržet současné kapacity. Navrhují proplácení výdajů souvisejících se studiem, které hradí samotní učitelé. Republikáni kladou větší důraz na ochranu pedagogů a vytvoření kompetencí učitelů v snaze pomoci zachovat pořádek a řád. Prosazují zavedení zásluhového systému pro učitelé.

Demokraté považují školství za veřejný zájem, a tak odmítají dotovat tzv. charterové školy (tedy školy, které nejsou zřizovány přímo státem a mají řadu vlastních kompetencí a nezávislosti). Podle demokratů by vzdělávání nemělo být oblastí vytvořenou za účelem zisku majitele. Požadují podobné standardy a transparentnost pro charterové školy jako pro veřejné. Obecně tak demokraté preferují veřejné školy se zachováním diverzity zaměření (např. zaměření na kariéerní a technické vzdělávání, specializované veřejné školy se zaměřením na umění a vědu, mezinárodní bakalářské programy). Republikáni naproti tomu preferují ponechání možnosti volby školy, včetně možnosti domácího vzdělávání, charterových škol, online výuku atd. Na rozdíl od demokratů podporují vouchery i na soukromé vzdělávání

Obě strany se liší v třech zásadních oblastech: financování, požadovaných standardech a v rovnosti přístupu k vzdělávání. Republikáni nepovažují zvyšování výdajů na školství za nutné, protože i v současnosti vydávají Spojené státy obrovskou sumu, která však není omluvitelná výsledky. Demokraté naproti tomu preferují progresivní financování škol za účelem snížení rozdílů mezi bohatými školami a školami v rurálních nebo chudých oblastech. V otázce požadovaných standardů chtějí demokraté klást důraz na tzv. STEAM vzdělávání (zkratka pro Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics), ale i na kritické myšlení nebo decision-making. Republikáni naproti tomu odmítají centralizované národní standardy, přičemž někteří

požadují zdůrazňování plánovaného rodičovství, považují za nutný aspekt vzdělaného občanství, správné chápání Bible (která by přitom měla být součástí volitelné literatury) a podporují alternativy k tzv. Common Core. Důraz kladou na angličtinu a vzdělávání v americké historii a občanství na základě dokumentů Otců zakladatelů.

Školství, zejména vyšší, se však stává kulturně-etickým bodem sváru mezi oběma stranami. Pro demokraty je velmi výrazným tématem požadavek rovného přístupu ke vzdělání, zejména pro chudé a rasové, sexuální a etnické menšiny. Část republikánu na druhé straně tvrdí, že americké (zejména vysoké) školství je poplatné levicovým a demokratickým myšlenkám, přičemž jejich republikánské názory jsou perzekvováni.

7. Závěr

Kvalitní vzdělávání je pilířem společnosti. Musíme ho však pravidelně inovovat a přizpůsobovat požadavkům nové doby a vznikajících technologií. Současná výuka se reformuje velice pomalu a je třeba zrychlit v reformách vzdělávání. Musíme zvýšit důraz na vzdělávání technických studií, robotiky a IT. Také je třeba nezapomínat na zhoršující se situaci se stavem přírody a klimatu. Výuka ekologie v našem systému silně chybí a je třeba ji zapojit do výuky. Velmi podstatným bodem je začínající problém s nedostatkem pedagogů, proto je potřeba propagovat studium pedagogiky.

Zákonodárci by měli přijít s jasnou vizí toho, co považují za nutné řešit. Problémů je víc než dost. Každý zákonodárce si může vybrat agendu, kterou považuje za důležitou (i mimo téhle výzkumné zprávy) a své hodnoty a připomínky se pokusit prosadit do samotného zákona. Měl by však brát do úvahy nejen postoje svého státu, ale i své frakce a strany. Možností je víc než dost a kongresmani se nemusí omezovat pouze na body představené v tomto textu. Avšak jejich rozhodnutí může mít dlouhodobé dopady na kvalitu a podobu amerického školství.

8. Doporučení pro zákonodárce

- Podpořit národní plán technologií pro vzdělávání.
- Požadovat větší investice do nových technologií, které umožní vyšší kvalitu a pestrost výuky.
- Navrhnout investice určené pro zlepšení podmínek pro pedagogy ve státních školách.
- Podporovat inovace ve vzdělávání pedagogů.
- Vytvořit osvětovou kampaň ze strany státu na zodpovědnější přístup k výuce ekologie.
- Regulovat ovlivňování vzdělávání financemi.
- Zabývat se přístupem menšin ke vzdělávání.

9. Užitečné zdroje

<https://educationdata.org/public-education-spending-statistics>

<https://www.the74million.org/article/new-map-school-funding-inequality-often-measured-by-state-is-far-worse-nationally-than-you-think/>

10. Zdroje

Adromedia: vzdělávání [online]. [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vzdelavani>

Office of Educational technology: National Education Technology Plan [online]. [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://tech.ed.gov/netp/>

U.S. Department of Education: Progress in Our Schools [online]. [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.ed.gov/k-12reforms>

EDUin: Dobře míněná, ale nedomyšlená reforma školství v USA [online]. [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://eduin.cz/clanky/dobre-minena-ale-nedomyslana-reforma-skolstvi-v-usa/>

CCI: Systém vzdělávání v USA [online]. [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.cci.cz/studium-na-stredni-skole-v-zahranici/usa/informace/system-vzdelavani-v-usa/>

Školství v USA. In: *Wikipedia* [online]. 8. dubna 2011 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0kolstv%C3%AD_ve_Spojen%C3%BDch_st%C3%A1tech_americk%C3%BDch#/media/Soubor:%C5%A0kolstv%C3%AD_USA_-_schema.JPG